

נחלק אלהו

חרב, כמש"נ "ציון שדה תחרש" וכו', ע"כ לשון המדרש.

ונראה לבאר בזה בס"ד ע"ד דרוש, עפ"י דברי הרמב"ם (בית הבחירה, ו, טז) בביאור שיטתו שקדושת המקדש אינה בטילה לעולם, וז"ל: "לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטילה והרי הוא אומר "והשימותי את מקדשיכם" ואמרו חכמים אעפ"י ששוממין בקדושתן הן עומדין".

ומעתה יש לפרש דברי המדרש, דמכיון שראה יצחק את ריח "בוגדיו" אמר "ראה ריח בני כריח שדה" שבזה נתגלה עוצם מעלת קדושת נשמות ישראל שהוא כמו מעלת קדושת המקדש שקדושתו אינה תלויה כלל בבניינו, ומשום שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה שבתוכם, ושכינה אינה בטילה לעולם. וכמו כן ממש קדושת נשמות ישראל מפני השכינה השורה בתוכן [בנקודה הפנימית שבעומק נשמתם] ושכינה אינה בטילה לעולם.

"הלעיטני נא מן האדום האדום הזה... על כן קרא שמו אדום" (כה, ל)

ויש לפלא, דכל שם האומה "אדום" לדורות נקבע עפ"י מאורע "חד פעמי" שארע עם אבי האומה בהיותו בסה"כ נער בן חמש עשרה שנה. וברור שזה בא ללמדנו שאין זה מאורע חד פעמי אלא מאורע זה מסמל את כל מהותו של עשו וזרעו וכל האומה לדורותיה.

במשנה (אבות פ"ב, יג) אומר רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו: "צאו וראו איזו היא דרך טובה שידבק בה האדם... רבי שמעון אומר: הרואה את הנולד". ויש להבין: וכי "הרואה את הנולד" היא מידה טובה? אמנם זוהי מעלה גדולה, ומי שיש לו מעלה זו הוגדר על ידי חז"ל כ"חכם". אך עדיין צריך ביאור: מפני מה נמנית מעלה זו כאן כמידה טובה ועיקרית? בהמשך המשנה הנ"ל נאמר: "אמר להם: צאו וראו איזו היא דרך רעה שיתרחק ממנה האדם", וכנגד "הרואה את הנולד" נקט שם "הלווה ואינו משלם". ושוב קשה, וכי זוהי המידה הרעה ביותר?

כשנעיין בדבר נמצא שישנה כאן הגדרה יסודית מאד, בשורש ההבדל בין צדיק לרשע. ישנם רבים הסבורים שמה שמבדיל בין צדיק לרשע, הוא שהרשע אוהב את עצמו ואילו הצדיק מתאכזר על עצמו. אולם כבר נתבאר בהקדמה למסילת ישרים, שזוהי טעות גדולה. האמת היא שכל אדם בריא בנפשו אוהב את עצמו, ולכן אין ספק בכך שגם הצדיק אוהב מאד את עצמו. אך ההבדל הוא בכך שהרשע אוהב את עצמו בהנאת

"ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ד'" (כז, כז)

ואמרו במדרש: "אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו כגון יוסף משיטא ויקום איש צרורות. יוסף משיטא, בשעה שביקשו שונאים להיכנס להר הבית אמרו יכנס מהם ובהם [מישראל] תחילה אמרו לו: הכנס ומה שאתה מוציא יהא שלך. נכנס והוציא מנורה של זהב. אמרו לו: אין דרכו של הדייט להשתמש בזו, אלא הכנס פעם שניה ומה שאתה מוציא יהא שלך. ומאן להיכנס. אמר: "לא דיי שהכעסתי לאלוקי פעם אחת, שאכעיסנו פעם שניה". מה עשו לו, נתנו אותו בחמור של חרשים והיו מנסרין אותו [איברים איברים] והיה מצווח ואומר: "ווי, אוי אוי שהכעסתי לבוראי".

ויש להבין, וכי לא הספיק ליצחק אבינו מה שעתידין לצאת מיעקב, רבי עקיבא שסרקו בשרו במסרקות של ברזל ומסר נפשו באהבה לקונו, וכן שאר עשרת הרוגי מלכות, תנאים קדושים וטהורים. והוצרך דווקא לראות את מעלת "בוגדיו" היוצאים מיעקב כדי לברכו.

וביאור הענין, דהנה ידוע מעלת נשמות ישראל דגם כשחוטאין הרבה ושקועים בעומק החטא, זהו רק בבחינת המעשים. אבל בפנימיות נפשם, עמוק עמוק בנקודה הפנימית, בעצמותן ובשרשן נשארה נשמתם קודש לד'. וכמו שנאמר: "כולך יפה רעייתי ומום אין בך" וכמו שדרשו ז"ל בשהש"ד על הפסוק: "שחורה אני ונאווה" ונאמר "אני ישנה ולבי ער" אעפ"י שאני ישנה מן המצוות, לבי ער לקב"ה.

והנה הפלא הגדול הזה של יוסף משיטא ויקום איש צרורות, שהגיעו כל כך לשיא השפלות וההשחתה עד לדיוטא התחתונה, וברגע קט יצאו מאפילה לאור גדול ונתעלו להיות במעלות קדושים וטהורים במסירות נפשם בייסורים נוראים, באהבה כלולה אל קל חי. הפלא הגדול הזה מורה שבעצם גם בהיותם שקועים עמוק עמוק במצולות פשעם, עדיין בנקודה הפנימית שלהם היתה בחינת "לבי ער" להקב"ה. ונמצא שדווקא ע"י "בוגדים" אלו נתגלה גודל מעלת נשמות ישראל. [ובחינה זו אינה נגלית ע"י רבי עקיבא וחבריו, שמעולם לא נתלכלכו בחטא]. וכשראה יצחק מעלה זו של נשמת ישראל- זרעו של יעקב, מיד: "ויברכהו".

ועפ"י זה יש להמתיק המשך המדרש: "ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ד'", מלמד שהראה לו הקב"ה ביהמ"ק בנוי וחרב ובנוי. "ראה ריח בני"- הרי בנוי... "כריח שדה"- הרי

הרגע שבו הוא עומד, לעומתו הצדיק הוא חכם החושב על המחור, ואהבתו את עצמו מביאה בחשבון גם את העתיד.

נמחיש את הדברים מתוך מציאות החיים. באים אל הרופא שני בני אדם המרבים מאד לעשן וסובלים כתוצאה מכך ממכאובים שונים. לאחר סדרת בדיקות מגלה להם הרופא שריאותיהם אכולות, ומזהיר אותם שאם לא יפסיקו לעשן מיד ימותו ח"ו תוך זמן קצר. השניים הבינו את חומרת המצב והחליטו להפסיק לעשן. כעבור ימים אחדים התגרה האחד מריח עשן שעלה באפו ועישן חצי סיגריה. גם חברו היה באותו מעמד, וכבש את יצרו ולא עישן. חצי הסיגריה שעישן הראשון גררה אחריה עוד כמה חצי סיגריות ואחר כך סיגריות שלימות, והוא חזר לעשן כרגיל עד שתחזית הרופא התאמתה. חברו עמד בפני הפיתויים ולא עישן, והבריא.

הבה נתבונן: הנה לפנינו שני בני אדם האוהבים את עצמם, זה שהמשיך לעשן רצה ליהנות, וחברו שהפסיק רצה לחיות. מי מהם השפל יותר? הוי אומר מי שחושב על הנאת הרגע שבו הוא עומד! השני ראה את הנולד, ובהתאפקותו העניק לעצמו חיים. זוהי תמצית ההבדל בין צדיק לרשע.

עתה יובן היטב מדוע "הרואה את הנולד" נחשב למדרגה הכוללת את הכל. ההפך ממנו- "לווה ואינו משלם", הוא חי ברמת חיים גבוהה אף על פי שאין לו די כסף לכך. כדי להשיג את מאווייו הוא לווה כסף אף על פי שהוא יודע שאין באפשרותו לפרוע את החוב. הוא מגלגל חובות, ואינו מציית לאזהרות מפני הסוף המר. כל זאת- משום שאינו מוכן לוותר על ההנאה של הרגע!!

בזה יובן פשר השם "אדום":

אברהם אבינו, נשיא אלקים, הלך לעולמו, והשאיר אחריו שני נכדים- יעקב ועשיו. יעקב מתאבל ומכין מאכל אבלים. עשיו חוזר מהשדה אחרי שעבר שם חמש עבירות, ומגיע הביתה מגואל בדם. הוא אינו רואה אבלים ואף לא נזיד עדשים המוכן עבורם, הוא רואה מרק אדום~ הנאה של הרגע- ומתאוה לאכלו. הוא נתבע למכור את הבכורה כתמורה, והוא מסכים. העיקר שיינתן לו ליהנות עכשיו. אמנם לחבריו הוא מראה כאילו "ויבז את הבכורה", אך בנפשו פנימה ידע היטב מה הוא מפסיד. על כך תעיד העובדה שכעבור ארבעים ושמונה שנים בהגיעו לגיל ששים ושלוש הוא זעק מקירות ליבו (בראשית כז): "את בכורתי לקח והנה עתה לקח ברכתי". משמע שאמנם ידע היטב מה הוא מוכר! ומדוע עשה זאת? כי הוא עשה חשבון של הנאת הרגע!

והדברים מפורשים בלשונו הזהב של הרמב"ן: "ויאכל וישת ויקם וילך ויבז וזו סיבת ביזוי הבכורה, כי אין חפץ בכסילים רק שיאכלו וישתו ויעשו חפצם בעיתם, ולא יחושו ליום מחר." "חפצם"- מה שמתחשק להם, "בעתם" ~ ברגע זה.

כשנתבונן בדברים ביתר עמקות, נבחין שעניין ההסתנוורות מהצבע האדום שהינה ביטוי לראיית החיצוניות של הדברים מבלי לבדוק את מהות ותוך הדבר, הינו חלק בלתי נפרד מהחיסרון של ראיית ההווה. לשני הרעיונות הללו- שורש אחד! הרשע רואה את הנאת הרגע, ואינו מתעסק כלל בראיית העתיד, שהוא בעצם העיקר והתכלית. ובאותה בחינה הוא מתפעל בשטחיות ממה שהעין רואה בלבד! העין רואה והלב חומד, מבלי להתבונן לעומק בתוכן הדברים ובתוצאותיהם. ראיית ההווה משתלבת עם ההתפעלות מהצבע הכובש את העין ומעורר את הלב.

דומה כי לא נטעה אם נאמר שלא היה דור שטחי כמו הדור שלנו, אשר שולטות בו גם הנאת הרגע וגם ההתפעלות מהחיצוניות והצבע, ושתיהן כאחת מנתבות את דרכו. והרי זה ממש מבית מדרשו של עשיו הרשע.

העולם שמסביבנו הולך בדרכו של עשיו. לא זו בלבד שאין חושבים על מה שיקרה בעולם הבא, אין חושבים גם על העולם הזה של מחר. בני אדם בחייהם הפרטיים, ואף אנשי שלטון וממשל, עושים חשבונות של הטווח הקצר, ומתעלמים מכך שההנאה של עכשיו היא על חשבון הסכנות האורבות לפתחם ביום המחר. השטחיות והחיצוניות עשו יד אחת, והאדם המצוי הולך שולל אחרי הצבע ואחר הרגע. דורנו נבחר, איפוא, לעמוד בניסיון קשה זה!

גם אנו, אמנם לעולם לא נמכור בכורה תמורת נזיד עדשים, אבל יום יום אנחנו מוכרים חלקים נכבדים מה"בכורה", תמורת "כפיות של עדשים". לכל אחד מאיתנו יש בתוכו "יענקלה" קטן, ו"עישו'קה" קטן המתרוצצים בקרבו, ומריבים על נחלת שני עולמות. יעקב שבתוכנו מאיץ בנו ללכת לישון מוקדם כדי שנוכל להשכים בבוקר לתפילה, ועשיו אומר: עכשיו בלילה נעים לפטפט. מגיע הבוקר ומתחת לשמיכה החמה נשמע קול "יעקב" האומר: "קום להתפלל", ו"עשיו" מרגיע ואומר: "עוד חמש דקות". "יעקב" מתריע: "אבל אחר כך תצטער על כך", ו"עשיו" כנגדו: "מה אכפת לך מהאחר כך, עכשיו נעים כאן".

אלו הן דוגמאות מתחילת היום ומסופו, וכשנתבונן נבחין כי זוהי מערכה תמידית. אנו נקראים, איפוא, להיות חכם הרואה את הנולד, זוהי דרכם של צדיקים. זהו חשבוננו של עולם.